Könyvjelző

Fodor András: HAZAFELÉ

(Magvető Könyvkiadó, 1955)

Teljesen kialakult arc rajzolódik elénk Fodor András első verseskönyvéből. Halk, de erős-indulatú, éles-szemű, gondolkodó, inkább gyöngédséget, mint küzdést szerető, nagy nyelvi kultúrájú költőt ismerhetünk meg belőle. Paraszti költőt, aki azonban hovatartozását nem rikító nyelvi különcködéssel, vagy melldöngető hangoskodással fejezi ki, természetes látásmódja önkéntelenül is állandóan tanuskodik róla:

S az árkok közt, a szél
ölén
lámcsak remegve él a táj.
Mozog a rét, mozgatja bent
a két paraszt, amint kaszál,
a boglyáknál a gyűjtő
lányok
s állát a töltés oldalához
döcintgető szelíd tehén.
(Rét)

Az idézett versszak Fodor versalkotói módszeréről is árulkodik. Gyakori, hogy hangulatait, gondolatait a valóság apró-cseprő tárgyainak, moccanásainak megelevenítésével fejezi ki. „Bátyám halálára" című versét például így kezdi el:

Tehát meghalt a bátyám.
Ebben a percben halt meg.
Itt a szomszéd szobában.
S a világ meg se rezdül.
A tükör érzéketlen
fordítja vissza arcom.
S a konyhában, ahonnan
anyám jajongva ment el,
látom, hogy három darab
fa van a fásládában;
és a sodródeszkáról
hosszan lelóg a tészta.

Nem hiszem, hogy érzékletesebben ki lehet fejezni a a gyászhír utáni hitetlenség döbbenetét: nem lehet igaz a halál, hisz továbbra is minden a helyén van, változatlanul...

Ugyanezzel a láttató módszerrel fejezi ki szabadság- és békeszeretetét a „Húsvét"-ban. Így szól második szakasza:

A messzefolyó lapály
távoli öblíből
szelíden jódögélt felénk a
béke:

a gyöngéd-zöld tavon,
kedves vitorlaként
imbolygott három lány
fehér köténye.

Kiválóak a kötet gondolati versei is. Annyiban különböznek a legtöbb mai, József Attilát hol követő, hol utánzó intellektuális költeményektől, hogy nem határozza meg annyira a tiszta logika karcsúsága szerkezetüket, sokkal több bennük a hangulati elem, a lazább kötésű, szabadabb gondolattársítások. A Bartókról szóló vers bravurja például az, hogy hangulatilag visszaadja néhány Bartók-műnek rá, és általában a hallgatókra gyakorolt hatását. A költemény így fejeződik be:

A Divertimentóban volt egy
tántorgó, szinte másvilágról
sziszegő vonósrész, olyan
mint
valami dermesztő, de
inkább
mindentudó üzenet. Abból
éreztem meg valóban,
hogy csak
az halhatatlan, aki fél, de
ki félelmét is biztatásként
hagyja reánk, a rokonokra.

E szép, humanista, közösségi gondolat tehát Bartók szökelő, „tántorgó" zenéjén keresztül jut kifejezésre.

A „Hazafelé"-ben nincs egyetlen zavaró, hamis hang. Hiányérzetünk inkább azért lehet, ami *nincs* benne, ha az élet keményebb, forrongóbb, küzdőbb tájai felé is többet fordulna a költő, még sokkal nagyobb teljesítményekre volna képes. Csak így közelíthetné meg azt a teljességet, ami nélkül jó, sőt igen jó költészet elképzelhető, de igazán nagy már nem.

Ismertetésemet azzal kezdtem, hogy Fodor paraszti költő. Azzal végzem, hogy ezt nemcsak szemléletmódja, képalkotása, jó egyszerűsége igazolja, hanem az is, hogy néhány szép versben (elsősorban a Buzsákról szóló ciklusban) szólamtalan egyszerűséggel kifejezte a régi, felszabadulás-előtti, és az új, most alakuló falu közötti óriási különbséget. Verseskönyve igazmondása és szépsége miatt méltán nyert első díjat a VIT tiszteletére rendezett versenyen — a költészet kedvelői nem fogják megbánni, ha elolvassák!

Eörsi István